ÖĞRETMENLİK MESLEK KANUNU: ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Prof. Dr. Selçuk UYGUN*

Giriş

10.10.2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM)'nde kabul edilen 7528 sayılı "**Öğretmenlik Meslek Kanunu**", 18 Ekim 2024 tarih ve 32696 sayılı Resmî Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanun, toplam 38 madde ve 3 geçici maddeden oluşmaktadır. Kanunun 36/2 madde ve fıkrası ile daha önce, 03.02.2022'de çıkarılan ve 7354 sayılı Öğretmenlik Meslek Kanunu da kaldırılmıştır. Doğrudan öğretmenlik mesleğine yönelik bir kanun düzenlemesi değerlidir. Ancak mesleğin saygınlığı ve statüsü adına tek başına bir kanunun varlığı yeterli değil, içeriği daha önemlidir.

Yeni düzenlenen bu kanunun içeriğine ilişkin dikkat çeken ana başlık maddeleri şöyledir:

* Öğretmenlerin hak, ödev ve sorumlulukları (md.5)
* Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi (md.7)
* Hazırlık eğitimi (md.8,9), Öğretmenliğe atama ve yer değiştirme (md.16, 18)
* Mesleki gelişim (md.19), öğretmenlik meslğinde kariyer (20) ve yönetici görevlendirme (md.21)
* Ödül ve disiplin işlemleri (md.23,24,25)
* Millî Eğitim Akademisi'nin kuruluş ve görevleri (md.26-32)
* Eğitim çalışanlarını şiddetten korunması (md.33)

2024'ün son aylarında yürürlüğe giren Öğretmenlik Meslek Kanununa yönelik bu makalenin amacı, kanunun öğretmen eğitimine, öğretmenlerin nitelik ve saygınlığına, statüsüne olumlu ve olumsuz katkılarını betimlemektir.

Bu yapılırken kanun metni bir belge olarak incelenmiş ve analiz edilmiştir. Analiz sonucu elde edilen bulgular, mesleki ve tarihsel bir bakış açısı üzerinden değerlendirilmiştir.

Böyle bir çalışmanın öğretmen eğitimi ve niteliğinin artırılması adına alana önemli katkı sağlaması umut edilmiştir.

Bu kanunun amacı, "eğitim öğretim hizmetlerini yürüten öğretmenlerin seçilmelerini, yetiştirilmelerini, atanmalarını, ödev ve sorumluluklarını, ödül ve cezalarını, kariyer basamaklarında ilerlemelerini ve öğretmenlik mesleğine ilişkin diğer hususlar ile Millî Eğitim Akademisi'nin kurulması, görevleri, teşkilat yapısı ve personeline ilişkin konuları düzenlemek" olarak belirtilmiştir (md.1). Bu amaçta geçen esas yeniliklerden biri öğretmen adaylarının yetiştirilmesinde yegana kurum olarak adı geçen Millî Eğitim Akademisi'nin kurulmasıdır. Diğer hususlar ise, mevcut eğitimle ilgili yasal düzenlemelerde var olanlar ya da iptal edilen düzenlemelere ilişkindir. Kanunda öğretmen eğitimi için yeni bir Akademinin kuruluşu gerçekleştirilirken 16 Mart 1848'den bu yana öğretmen yetiştiren kurumların birikimi olan bugünkü Eğitim Fakültelerinden hiç söz edilmemesi en dikkat çekici konulardan biridir.

Kanunun başlangıcındaki ilk cümlelerde "öğretmenlerin seçilmeleri ve yetiştirilmeleri" ifadesi ile anlatılmak istenen tam belli değildir. Bu kavramların sıralanışı dikkate alındığında öğretmenlerin, nereden ve nasıl sorularına açıklık getirmeden seçilecekleri ve sonra yetiştirilecekleri anlamı çıkmaktadır. Yetiştirilmeden seçilen bu kimselere nasıl öğretmen dendiği de kanunda tanımların yer aldığı 3. maddenin (l) fıkrasındaki "öğretmen" kavramı tanımlanmış olsa da, tam anlaşılamamıştır.

Kanun içeriği ve ifadelerine ilişkin bu ön tespitler, kanunun tüm boyutlarıyla incelenmesi, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi zorunluluğunu ortaya koymuştur.

* Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi; ORCİD NO: 0000-0002-6808-2829, selcukuygun@gmail.com / selcukuygun@akdeniz.edu.tr

Kanun Maddelerinin Analizi ve Değerlendirilmesi

Kanun maddelerinden problemli görülen bazı düzenlemelerin konu başlıkları üzerinden analiz ve değerlendirmeler şöyledir:

* Öğretmenlerin hak, ödev ve sorumlulukları (md.5)

Bu madde kapsamında yazılan tüm fıkraların eğitim yasaları ile ilgili metinlerde var olduğu görülmektedir. Örneğin "öğretmenler; öğrencilerini, Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, insanî, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen koruyan ve geliştiren;" şeklindeki ifadeler oldukça tanıdıktır. Bunlar, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununda da var olan içeriklerdir. Öğretmenler, zaten bu temel eğitim kanununa uygun eğitim öğretim yapmakla vazifelidir. Bu vb. hükümlere ayrı bir kanun maddesi içinde yer vermenin esprisi tam anlaşılamamıştır. Elbette öğretmenler, mevzuatta var olan eğitim hukukuna uygun eğitim-öğretim yapmakla yükümlüdürler.

* Öğretmenlerin nitelikleri ve seçimi (md.7)

Burada mevcut öğretmen eğitiminde var olan ve öğretmen yeterliklerinde daha ayrıntılı belirtilen öğretmenliğin üç yönüne (genel kültür, özel alan eğitimi ve meslek bilgisi) yer verildikten sonra "öğretmen olarak istihdam edileceklerin öğretmenlik mesleğine kaynak teşkil eden en az lisans düzeyinde … mezun olan ve hazırlık eğitiminde başarılı olanlar arasından seçilir" denmektedir. Bu maddeden anlaşılan şudur:

1- Öğretmen olabilmek için en az lisans mezunu olmak gerekir. Burada, mevcut öğretmen yetiştiren kurumların (Eğitim Fakülteleri) adının dahi geçmemesi oldukça düşündürücü ve bu kurumları yok saymak şeklinde yorumlanabilir.

2- Lisans mezunu üzerine hazırlık eğitiminde başarılı olanlar öğretmen olabilir. Hazırlık eğitimini verecek olan, bu kanunla kurulan Akademinin olduğu anlaşılmaktadır ve bu Akademi Yüksek Öğretim Kuruluna değil, Bakanlığa bağlı olacaktır. Oysa 1981 yılından çıkarılan Yükseköğretim Kanunu (2547 sayı ve 6 Kasım 1981) ve bunu tamamlayan Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (41 sayı ve 20 Temmuz 1982 tarih) ile öğretmen yetiştirme görevi üniversitelere verilmiştir.

Şimdi bu kanunla öğretmen eğitimi işi üniversitelerden alınmış mı olmaktadır? Bu durumda Eğitim Fakültelerinin geleceği ne olacaktır? Ya da Eğitim Fakültesi mezunları ile diğer fakülte lisans mezunları arasında bir fark gözetilmeyecek midir?

Tüm bunlar, kanunun doğurduğu yeni soru işaretleri olarak değerlendirilebilir.

* Hazırlık eğitimi (md.8,9), öğretmenliğe atama ve yer değiştirme (md.16, 18)

Kanunun 8. maddesinde (1), "öğretmenlik mesleği yeterlikleri çerçevesinde belirlenen teorik ve uygulamalı derslerden oluşan hazırlık eğitimi, Akademi tarafından verilir" denmektedir. Ayrıca, bu maddenin 4. fıkrasında "hazırlık eğitimin içeriği, süresi ve hazırlık eğitimine ilişkin diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik tarafından belirlenir" ifadesi yer almaktadır. Bu durumda Eğitim Fakültelerinde okutulan dersler bir de Akademi de mi okutulacaktır? Bu dersleri kimler okuyacak veya okutacaktır? Niçin? Eğitim Fakültesi mezunları ile diğer fakülte mezunları arasında bir müfredat ve süre farklılığı olacak mıdır? Öğretmen adaylarının kazanımları neye göre nasıl belirlenecektir? Yine kanunun yol açtığı sorulardır.

Akademide yapılacak hazırlık eğitimine alınacakların "ÖSYM Başkanlığı tarafından yapılan sınavlardan alanlara göre Bakanlıkça belirlenecek sınav puanına sahip olmak" şeklindeki hüküm (md.9 /f) gereğince seçileceği belirtilmektedir. Bakanlık kontenjanları neye göre nasıl belirleyecektir? Sadece Bakanlığın ihtiyacını mı gözetecektir? Ya da ülkenin ihtiyaç duyduğu öğretmen ihtiyacını mı? Hazırlığa aldıklarının kaçta kaçını istihdam edecektir?

Hazırlık eğitiminden geçenlerin kanunda geçen 10. maddenin hükümlerine göre başarılı olanlar arasından en yüksek başarıdan aşağıya doğru sıralanarak sözleşmeli öğretmen olarak atanabilecekleri belirtilmektedir (md.15/1). Kanunda sözleşmeli öğretmenlik süresinin 3 yıl olduğu ve sürenin sonunda yine kanunda yazılan kriterleri yerine getirenlerin kadroya atanacakları ve atandıkları kadroda bir yıl daha çalıştıktan sonra tayin isteyebilecekleri (md.16/1) belirtilmiştir.

Hazırlık eğitimi ve atamaya ilişkin bu hükümlerde öğretmen hazırlık eğitim süresinin muğlak ve uzun olması, kadroya geçişin yıllar alması, öğretmenlik mesleğine yönelik tercihlerde

azalmanın ve daha nitelikli kimselerin mesleği seçmede isteksiz olabileceğine ilişkin endişeleri doğurmaktadır.

* Mesleki gelişim (md.19), öğretmenlik mesleğinde kariyer (md.20) ve yönetici görevlendirme (md.21)

Bu başlık altında öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin merkezi ve mahalli şekilde sürekli izleneceği ve değerlendirileceğine ilişkin genel hükümlere yer verildikten sonra daha çok öğretmenlik mesleğinde kariyer basamakları üzerinde durulmuştur. Kariyer basamaklarına göre öğretmenlik mesleğinde 10 yılını dolduranlar "uzman öğretmen" ve bu basamakta da 10 yılını tamamlayanların "başöğretmen" olabileceği belirtilmiştir. Bunda ileri sürülen bazı cezai işlemlere tabi olmamak ve Akademideki eğitimi başarı ile tamamlamak gibi şartlar söz konusudur.

Genel olarak bu hükümler analiz edildiğinde maddeler halinde şu değerlendirmeler yapılabilir:

1- Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerine ilişkin hükümler oldukça genel niteliktedir. Beş yılda bir, öğretmenlerin bu yönde performanslarının belirleneceği belirtilmekle birlikte bunun nasıl olacağı açık değildir. Yapılacak işlemler ayrı bir yönetmeliğe bırakılmaktadır.

2- Kariyer basamaklarının öğretmenlerin performanslarını arttırıcı bir işlevinin olup olmayacağı kuşkuludur. Bu meslekte bir öğretmen en az 23 yıl sonra "başöğretmen" olabilecektir. Bu süre sınırlaması çok da makul değildir. "Baş öğretmen" olanla olmayan arasında bir nitelik farkının olup olmayacağı da şüphelidir.

* Ödül ve disiplin işlemleri (md.23-25)

Bu başlık altında öğretmen ve yöneticiler hakkında 657 sayılı kanunun başarı ve disiplin hükümlerinin uygulanacağına dikkat çekilirken bu kanunda olmadığı düşünülen yeni disiplin ve ceza hükümlerine yer verilmesi düşündürücüdür. Kanunda öğretmenlerin başarı ve ödüllendirmelerine yönelik yeni hükümler yer almazken cezai hükümlere ilişkin yeni maddelerin yer alması "bu kanunla öğretmenler cezalandırılmak mı isteniyor?" sorusunu akla getirmektedir. Oysa öğretmenlere mahsus bir kanunda daha çok başarı ve ödüllendirmeye yönelik ve dolayısıyla öğretmenlik mesleğinin saygınlığını artırmaya yönelik daha çok hükümlerin olması ve hakların daha geniş tutulması beklenirdi.

* Millî Eğitim Akademisi'nin kuruluş ve görevleri (md.26-32)

Bu başlık altında akademinin kuruluşu, görevleri, teşkilat yapısı ve eğitim personeli ile ilgili hükümler yer almaktadır (Altıncı Bölüm-md.26-32). Aslında Akademiyi ilgilendiren maddelere üçüncü bölümde de yer verilmiştir. Akademiye alınacak öğrencilerin seçimi, hazırlık eğitimi, başarı durumları, disiplin cezaları, ilişiklerin kesilmesi veya atanmalarına ilişkin hususlar hep akademi ile ilişkilidir (md.7-14). Tüm bu hükümler birlikte okunduğunda aslında kanunun bir meslek kanunu olmanın ötesinde bir Millî Eğitim Akademisi kanunu olduğu da değerlendirilebilir. Yani bu kanunla sil baştan öğretmen eğitimi yeniden düzenlenerek Millî Eğitim Akademisi kurulmak istenmiştir. Neden bunun Öğretmenlik Meslek Kanunu başlığında kanunlaştırıldığı ayrıca bir soru işaretidir. 1 Mayıs 1851'de "Darülmuallimin Nizamnamesi" (öğretmen okulu kanunu) adı altında bir öğretmen yetiştiren kurum hakkında ilk yasal düzenleme yapıldığında daha açık bir düzenleme söz konusuydu. Buradan hareketle bir öğretmenlik meslek kanunu çıkarmak yerine kurulmak istenen milli eğitim akademisi kanunu yapılabilirdi.

Bu kanunda akademinin görevleri oldukça geniş tutulmuştur (md.27). Örneğin, "Öğretmenlik mesleğine hazırlık eğitim programlarını hazırlamak ve uygulamak" (a bendi), "Yönetici yetiştirme programlarını hazırlamak ve uygulamak" (b bendi), "Öğretmen, yönetici ve diğer personelin kariyer basamaklarında ilerlemeleri ve görevde yükselmelerine yönelik eğitim programları hazırlamak ve uygulamak" (c bendi) vb. görevler daha teşekkül etmemiş bir kurum için gerçekleştirilmesi oldukça zor ve geniş görev alanlarıdır.

Türkiye'de 16 Mart 1848'den bu yana öğretmen yetiştirme deneyiminden yararlanarak belli bir olgunluğa ulaşmış ve tek amacı öğretmen yetiştirmek olan Eğitim Fakültelerinin öğretmen eğitimindeki başarısı tartışılırken yeni bir kurumun bu görevleri nasıl ve hangi ölçüde yerine getirebileceği noktasında ciddi endişeler söz konusudur

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) 2023-2024 istatistiklerine göre, Türkiye'de yalnız Eğitim Fakültesi adı altında 93 fakülte ve 25 farklı programda ve buralarda 195 475 öğrenci öğrenim görmektedir. 45 944 öğrenci de yeni kayıt yaptırmıştır.

Bu fakültelerde toplam 9278 öğretim elemanı bulunmaktadır. Bunların 2209'u Profesör, 1978'i Doçenttir. Bu rakamlara Eğitim Bilimleri Fakülteleri (4) dahil değildir. Böyle bir potansiyel varken kanunla yeni teşekkül ettirilmesi planlanan ve Bakanlığa bağlı (md.29/2) olarak açılacak olan Millî Eğitim Akademisi nasıl bir boşluğu dolduracak veya artı değer katabilecektir? Burada Eğitim Fakültelerinden daha iyi bir eğitim verebilecek midir? Bu Akademi, Eğitim Fakültelerinin potansiyelinden yararlanacak mıdır? Nasıl? soruları zihinleri meşgul etmektedir. Ya da Akademi açıldığında mevcut Eğitim Fakültelerinin akıbeti ne olacaktır? Belli değildir. Kanunda Eğitim Fakültelerine hiç yer verilmemesi de anlaşılır bir durum değildir?

Akademide görev alacak eğitim personeli olarak profesör, doçent ve doktor öğretim üyesine sahip olanların sözleşmeli görevlendirileceği anlaşılmaktadır (md.30/4a). Ancak bu görevlendirmede "Yükseköğretim Personel Kanununa tabi öğretim elemanı kadrolarında bulunanların bu madde kapsamında sözleşmeli personel pozisyonlarında istihdam edilmesi hâlinde kadrolarıyla ilişiği kesilir" (md.30/2) denmektedir. Bu nasıl olacaktır? Üniversitede çalışan öğretim üyeleri üniversitelerini bırakıp Akademide nasıl görev alabilecektir? Ya da almak isteyecekler midir? Eğitim Bilimleri alanında araştırma yapan hocalar bilimsel araştırmalarını nasıl sürdüreceklerdir? Akademi bir araştırma birimi olarak da işlevsel olabilecek midir?

Akademinin görevleri arasında "eğitim öğretim alanında bilimsel ve teknolojik gelişmeleri takip etmek; görev alanına giren konularda yayın yapmak, araştırma, geliştirme, proje faaliyetleri ve bilimsel çalışmalar yürütmek." (md.27/ğ) şeklinde bir madde de vardır. Bu nasıl yapılacak veya desteklenecektir. Burada şöyle bir soru da akla gelmektedir? Akademi, Eğitim Fakültelerinin bir alternatifi mi veya takviyesi mi olacaktır? Ya da Eğitim Fakültelerini tamamen yok sayan yeni bir öğretmen yetiştirme sistemi mi ihya edecektir?

Türk eğitim tarihinde geleneksel eğitim kurumları medreseler kendi kaderine terk edilirken Batı tarzında açılan mektepler, tamamen farklı bir okul modeli olarak sistemde yerini almış ve bu da beraberinde eğitimde ikiliğe neden olmuştu ve bu durumun da eğitim sisteminde telafisi olmayan olumsuzluklara neden olduğu herkesçe bilinen malum bir konudur. Acaba Akademinin de öğretmen eğitiminde bir ikilik oluşturması muhtemel midir? Bilemiyoruz…

Ayrıca bu akademi nerelerde ve nasıl teşekkül edecektir? Bina, eğitim ortamı nasıl yapılacak veya düzenlenecektir? Akademi sanal eğitim veren bir kurum mu olacaktır yoksa gerçek mi? Bu da tam anlaşılamamaktadır. Mevcut öğretmen yetiştiren kurumlardan farklı olarak müfredat, içerik, araç-gereç vb. özellikleri ne olacaktır? Tüm bunları baştan sona kurmak, organize etmek kolay bir iş değildir.

Kanunla kurulması beklenen Millî Eğitim Akademisine ilişkin pilot bir uygulama olup olmadığını da bilmiyorum. Sanırım böyle bir uygulama yapılmadı? Bu, yeni bir öğretmen yetiştirme modeli midir? Onu da bilmiyorum. Bu yeni uygulama ile daha nitelikli öğretmenler yetiştirilebilir mi? Uygulama ve başarısı denenmiş bir kurum olmadığı için sanmıyorum. Kanunda çok belirgin olmayan boyutlar ise çıkarılacak yeni yönetmeliklere bırakılmıştır. Bunlar nasıl düzenlenecektir? Ucu açık bir soru…

Yeni bir model oluştururken veya köklü bir değişikliğe gidilirken, konu tüm boyutlarıyla kendi sistem bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Oysa bu yasal düzenlemeden bazı noktaların açıkta bırakıldığı izlenimi doğmaktadır. Örneğin, özel okul vb. kurumlarda çalışacak öğretmenler, bu Akademiden mezun olmak zorunda mıdır? Anlaşılmamaktadır.

* Eğitim çalışanlarını şiddetten korunması (md.33)

Kanunun 7. ve son bölümünde "çeşitli ve son hükümler" başlığı altında, bazı cezai kanun maddelerine yer verilerek görev yapan öğretmenlere karşı işlenen suçlara ilişkin "ilgili maddelere göre tayin edilecek cezalar yarı oranında arttırılır" (md.33/1a) denmiştir. Bu hüküm, öğretmeni şiddetten ne kadar koruyabilir? Bunu da zaman gösterecektir. Ancak unutulmamalıdır ki, öğretmeni şiddetten koruyacak olan cezai işlemlerin ağırlığı değil, onun saygınlığıdır.

Bu kanun öğretmene ne derece saygınlık kazandırmaktadır? Asıl sorulması gereken belki de budur. Bu betimlemelerden sonra konuya ilişkin yargı oluşturacak değerlendirmeleri en iyi okur ve öğretmenler yapacaktır.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Öğretmenlik Meslek Kanunu amacında, "eğitim öğretim hizmetlerini yürüten öğretmenlerin seçilmelerini, yetiştirilmelerini, atanmalarını, ödev ve sorumluluklarını, ödül ve cezalarını, kariyer basamaklarında ilerlemelerini ve öğretmenlik mesleğine ilişkin diğer hususlar ile Millî Eğitim Akademisinin kurulması, görevleri, teşkilat yapısı ve personeline ilişkin konuları düzenlemek" şeklinde bir ifade kullanılsa da aslında bu kanunun öğretmenlik mesleğinde *kariyer basamaklarını* düzenlemek ve *Millî Eğitim Akademisi*'nin kuruluşunu gerçekleştirmek üzere çıkarıldığı yönünde bir sonuca ulaşılabilir.

Kanunda öğretmen eğitimi tamamen Akademi üzerinden düşünülüp tasarlanmıştır. Mevcut öğretmen yetiştiren kurumlar konusunda, kanunda bir maddenin dahi olmaması ciddi belirsizlikleri de beraberinde getirmektedir. Hizmet öncesi adayların ve hizmet süresi boyunca öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin nasıl yetiştirileceğine ilişkin kuşku, öğretmen eğitimi uzmanlarında bir kaygı oluşturmuştur. Çünkü kanunla kurulan Akademi yeni bir kurumdur ve hiç denenmemiştir.

Denenmemiş yeni bir kurum, ne kadar iyi tasarlanırsa tasarlansın, mesleğe yönelik kaliteli adayların seçimi ve daha nitelikli öğretmen ve yöneticilerin yetiştirilmesi hususunda garanti oluşturmamaktadır. Onun için kapsamlı düşünülen bir öğretmenlik meslek kanununda geçmişten günümüze uzanan öğretmen eğitimi birikiminden ve günümüzde üniversite bünyesinde devasa kadrosuyla, eksikleri olmakla birlikte, belli bir olgunluğa erişen Eğitim Fakülteleri uygulamasından yararlanmalıydı. Kanunda bu kurumların adının dahi geçmemesi büyük bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

Akademinin kurulması ayrı bir kanunla gerçekleşebilirdi. Ancak bu böyle olmamıştır. Akademi, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir kurum olarak tasarlanmıştır. Oysa kurulacak Akademi'den daha nitelikli öğretmenler yetiştirilmek isteniyorsa öğretmen eğitimi, buna hizmet-içi eğitim de dahil edilmelidir,

Üniversite bünyesinde ve Bakanlık-Üniversite iş birliği çerçevesinde yapılmalıdır. Zamana yayılan öğretmen kariyer basamaklarına ilişkin düzenlemelerin de öğretmenlerin performanslarını artırıcı motivasyon etkisi yaratacağı da düşünülmemektedir.

Bu değerlendirmelerden sonra öneri ne olabilir? Kanun çıkmış, Resmî Gazetede yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. Bundan sonrası için yapılacak iş, bu kanun gereğince yapılacak uygulamaları izlemek olacaktır. Umulur ki dikkat çekilen hususlara ilişkin kaygılar giderilir.

Kaynak

-.Akyüz, Y. (2021). Türk Eğitim Tarihi (M.Ö.1000-M.S.2021). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Öztürk, C. (2005). Türkiye'de Dünden Bugüne Öğretmen Yetiştiren Kurumlar. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

-Resmî Gazete (Öğretmenlik Meslek Kanunu): 18.10.2024/32696 (https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/10/20241018-1.htm).

- Uygun, S. (2013). Türk Eğitim Sistemi Sorunları. Ankara: Nobel Yayınları.

- YÖK (2024). 2023-2024 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri- Eğitim Birimlerine Göre Öğrenci ve Öğretim Elemanları Sayıları, pdf (https://istatistik.yok.gov.tr/).